

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2001/143

Karar Sayısı : 2004/11

Karar Günü : 10.2.2004

Resmi Gazete Tarih/Sayı : 12.5.2004/25460

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Eceabat Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 17.2.2000 günlü, 4533 sayılı “Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Kanunu”nun 6. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ile ikinci fıkrasının Anayasa'nın 10. ve 38. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Sanıkların millî park sınırları içinde belirlenen yerler dışında ateş yaktıkları iddiasıyla haklarında açılan kamu davasında, itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

4533 sayılı “Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Kanunu”nun itiraz konusu kuralları da içeren 6. maddesi şöyledir:

“**Madde 6** - Milli Park sınırları içinde;

a) Belirlenen yerlerden başka yerde geceleme, mevzuat gereği izin verilen yerler haricinde, halkı rencide edecek, rahatını ve huzurunu bozacak şekilde alenen alkollü içki içmek,

b) **Belirlenen yerler dışında ateş yakmak** veya izin verilen yerlerde yakılan ateşi söndürmeden mahallini terk etmek,

c) Sönmemiş sigara veya her türlü yakıcı madde atmak,

d) Milli Park sınırları içinde ve bu sınırlara dört kilometre mesafede anız veya benzeri bitki örtüsünü yakmak,

Yasaktır.

Birinci fıkranın; (a) bendinde belirlenen fiili işleyenler onaltı milyon lira hafif para cezası, (b) ve (c) bendlerinde belirtilen fiilleri işleyenler **iki yıldan aşağı olmamak üzere hapis, yüzaltmış milyon liradan sekizyüz milyon liraya kadar ağır para cezası**, (d) bendinde belirtilen fiilleri işleyenler dört yıldan aşağı olmamak üzere hapis, sekizyüz milyon liradan dört milyar sekizyüz milyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Milli Park sınırları içinde tedbirsizlik ve dikkatsizlik ile orman yangınına sebebiyet verenler beş yıldan on yıla kadar hapis ve dörtmilyarsekizyüzmilyon liradan sekizmilyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır. Kasten orman yakanlar ise oniki yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis ve sekiz milyar liradan onaltı milyar liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilir.

İkinci ve üçüncü fıkralarda belirtilen suçların işlenmesi nedeniyle yanan orman alanı üç hektardan fazla olduğu takdirde verilecek cezalar bir kat artırılır. İkinci fıkradaki fiilden bir kişinin hayatınca tehlike hasıl olursa verilecek cezalar ayrıca dörtte bir oranında; ölüm meydana gelirse yarısı oranında artırılır. Üçüncü fıkradaki fiilden bir kişinin hayatınca tehlike hasıl olursa verilecek cezalar bir misli artırılır; ölüm meydana gelirse müebbet ağır hapis cezasına hükmedilir.

Terör amacı ile bir örgüte mensup kişi ve/veya kişilerce ormanları yakanlar yirmidört yıldan otuz yıla kadar ağır hapis, kırkmilyar liradan seksenmilyar liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilir. Yanan orman alanı bir hektardan fazla olduğu veya bir şahsın hayatınca tehlike hasıl olduğu takdirde müebbet ağır hapis cezasına hükmedilir. Yangın sebebiyle ölüm meydana gelirse fiili işleyen veya işleyenlere ölüm cezası verilir. Terör amacı ile bu suçu işleyenler hakkındaki davalara 16.6.1983 tarihli ve 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun gereğince Devlet Güvenlik Mahkemelerince bakılır.

Milli Park sınırları içinde;

a) 6 ncı maddede sayılan fiiller dışında kalan ve 31.8.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu, 5.5.1937 tarihli ve 3167 sayılı Kara Avcılığı ve 22.3.1971 tarihli ve 1380 sayılı Su Ürünleri Kanununda yasaklanan fiillerin işlenmesi halinde cezalar iki misli artırılır.

b) 31.8.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 112, 113 ve 114 üncü maddelerine göre istenecek tazminat ve ağaçlandırma gideri bir misli artırılır.

İki, üç ve dördüncü fıkralarda gösterilen cezalar için 13.7.1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 4 üncü ve 6 ncı maddeleri uygulanmaz.”

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 10. ve 38. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Samia AKBULUT, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Fulya KANTARCIOĞLU, Mahir Can ILICAK, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU ve Ahmet AKYALÇIN'ın katılımlarıyla, 27.2.2001 günü yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELEMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralları, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Sınırlama Sorunu

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun'un 28. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluyla yapılacak başvurular itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralları ile sınırlıdır.

İtiraz yoluna başvuran mahkeme, Milli Park sınırları içinde belirlenen yerler dışında ateş yakmak veya izin verilen yerlerde yakılan ateşi söndürmeden mahallini terk etmek fiilini belirleyen 4533 sayılı Yasa'nın 6. maddesinin (b) bendi ile birinci fıkradaki eylemlere verilecek cezayı öngören ikinci fıkrasının iptalini istemiş ise de, işlendiği iddia edilen suç Milli Park sınırları içinde ateş yakmak olduğundan, kurala ilişkin esas incelemenin 4533 sayılı “Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Kanunu”nun 6. maddesinin;

1- Birinci fıkrasının (b) bendinin, “Belirlenen yerler dışında ateş yakmak ...” bölümüyle,

2- İkinci fıkrasının, “... iki yıldan aşağı olmamak üzere hapis, yüzaltmış milyon liradan sekizyüz milyon liraya kadar ağır para cezası, ...” bölümünün, (b) bendindeki “Belirlenen yerler dışında ateş yakmak ...” suçu yönünden, sınırlı olarak incelenmesine, 10.2.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararında, diğer yasalarda yangına dönüşmeyen ateş yakma eylemi cezalandırılmadığı halde, düzenlemeyle Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'na özgü yeni bir suç tipinin oluşturulduğu, bu coğrafya içinde yaşayanlarla bunun dışındakiler arasında eşitsizlik yaratıldığı, fiile aşırı ceza öngörüldüğü, suçun oluşumunun idareye bırakıldığı, bu nedenlerle itiraz konusu kuralların, Anayasa'nın 10. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Yasa'nın itiraz konusu 6. maddenin itiraz konusu birinci fıkrasının (b) bendinde, milli park sınırları içinde belirlenen yerler dışında ateş yakmak veya izin verilen yerlerde yakılan ateşi söndürmeden mahallini terk etmek eylemi yasaklanmış, ikinci fıkrasında bu fiilleri işleyenlerin iki yıldan aşağı olmamak üzere hapis, yüzaltmış milyon liradan sekizyüz milyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılacakları öngörülmüştür.

Hukukun temel ilkeleri arasında yer alan eşitlik ilkesine, Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilmiştir. Buna göre herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

“Yasa önünde eşitlik ilkesi” hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları

gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

Yasakoyucu, itiraz konusu kurallarla, tarihin en büyük savaşlarından birine sahne olmuş ve savaşta ölen yüzbinlerce insanın anısını ulus ayırımı gözetmeden yaşatan bir bölge olan Gelibolu Milli Parkını korumak amacıyla özel bir düzenleme getirmiştir.

Bölgenin, tarihsel geçmişi, sert rüzgarlara açık konumu ve buna bağlı olarak korumada genel hükümlerin yetersiz kalması, daha önce büyük bir orman yangını geçirmiş olması bölgenin tüm çevresiyle özel bir korumaya alınmasını gerekli kılmıştır. Bu özelliği nedeniyle Gelibolu Milli Parkından yararlananlarla, bu bölge ile farklı özellikler taşıyan diğer bölgelerden yararlananların aynı hukuksal kurallara tabi tutulmamasında eşitlik ilkesine aykırılık yoktur.

Öte yandan, Anayasa'nın “Suç ve cezalara ilişkin esaslar” başlığını taşıyan 38. maddesinin birinci fıkrasında, “kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez”, üçüncü fıkrasında ise, “Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur” denilmektedir.

Yasakoyucu, Anayasa'nın 38. maddesinde öngörülen ilkeler ile ceza hukukunun genel ilkelerini ve kamu yararını gözeterek hangi eylemlerin suç sayılacağını, bu suçlara ne miktar ve ne çeşit ceza verileceğini, hangi cezaların nasıl uygulanacağını saptayabilir.

Kaldı ki, suçun maddî unsurunun Bakanlar Kurulu kararı ile “belirlenen yerler dışında ateş yakmak” olarak tesbit edilmesi suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırılık oluşturmaz. Çünkü, idareye verilen bu yetki suçun tanımını doğrudan belirleyen bir yetki olmayıp, ulusal park sınırları içinde ateş yakılabilecek yerlerin belirlenmesiyle ilgilidir. Esasen coğrafi koşullara göre değişiklikler gösterebileceği gözetildiğinde işin niteliği gereği ateş yakılabilecek yerlerin yasa ile belirlenmesi de mümkün değildir. Bu durumda itiraz konusu düzenlemenin suçta kanunilik ilkesinin gereklerine aykırılığından söz edilemez.

Açıklanan nedenlerle iptali istenilen kurallar, Anayasa'nın 10. ve 38. maddelerine aykırı değildir. İstemin reddi gerekir.

Fazıl SAĞLAM bu görüşlere katılmamıştır.

VI- SONUÇ

17.2.2000 günlü, 4533 sayılı “Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Kanunu”nun 6. maddesinin;

1- Birinci fıkrasının (b) bendinin, “Belirlenen yerler dışında ateş yakmak ...” bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

2- İkinci fıkrasının, “... iki yıldan aşağı olmamak üzere hapis, yüzaltmış milyon liradan sekizyüz milyon liraya kadar ağır para cezası, ...” bölümünün, (b) bendindeki “Belirlenen yerler

Esas Sayısı : 2001/143
Karar Sayısı : 2004/11

dışında ateş yakmak ...” suçu yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE,
Fazıl SAĞLAM'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

10.2.2004 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Sacit ADALI
Üye	Üye	Üye
Ali HÜNER	Fulya KANTARCIOĞLU	Aysel PEKİNER
Üye	Üye	Üye
Ertuğrul ERSOY	Tülay TUĞCU	Ahmet AKYALÇIN
Üye	Üye	
Mehmet ERTEN	Fazıl SAĞLAM	

KARŞIOY YAZISI

İtiraza esas teşkil eden olay, denizde topladıkları midyeleri pişirmek amacıyla milli park sınırları içinde ateş yakmış bulunan sanıklarla ilgilidir. Her ne kadar 4533 sayılı Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Kanunu'ndaki düzenlemelere göre, milli park sınırları içinde ateş yakılabilecek yerlerin belirlenmesinde idareye yetki verilmiş olması ve bu şekilde belirlenmiş bulunan yerler dışında salt ateş yakma eyleminin suç olarak düzenlenmiş bulunması, çoğunluk kararındaki gerekçelerle Anayasa'ya aykırı değilse de, bu fiil için öngörülen cezanın, gerek fiilin niteliği ve çevrenin özellikleri göz önünde tutulduğunda ve gerekse benzer eylemlerde öngörülen cezalarla karşılaştırma yapıldığında, adı geçen yasanın 6/1. maddesinin (b) bendinde

tanımlanan fiil için aynı maddenin ikinci fıkrasında öngörülen cezanın ölçüsüz, oransız ve dolayısıyla da gayriadiil olduğu sonucunu varılmıştır.

İtiraz eden Mahkeme'nin: “*Piknik yapmak amaçlı bir ateş yakmaya dahi öngörülebilecek cezanın, ceza politikası ve suç siyaseti kavramlarında öngörülemeyen bir biçimde ve sosyal adalet duygusunu sarsabilecek bir aşırılıkta ceza öngörüsü yapıldığı*” ... “*ateş yakma sonunda hiçbir yer yanmamış olsa bile bunun şekli bir suç tipi olarak alt sınırının 2 yıldan başlayacak üst sınırı belli olmayacak bir cezalandırmaya tabi tutmanın*” ...“*aşırı mübalağalı ... bir ceza*” olduğu yönündeki gerekçeleri karşılanabilmiş değildir.

Her ne kadar yasa koyucunun suçları belirleme ve yaptırımlara bağlama konusunda bir takdir yetkisi mevcutsa da, bu takdir sınırsız değildir. Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan “suç ve cezalara ilişkin esaslar”ın bu konuda genel bir sınır öngördüğü kuşkusuzdur. Ancak unutmamak gerekir ki bu ilkeler Anayasa'nın 19. maddesinde öngörülen “kişi özgürlüğü ve güvenliği”ni somutlaştıran hükümlerdir. Bu özgürlüğün sınırlanmasında anılan maddedeki hükümler ve onun bir uzantısı olan 38. maddede yer alan ilkeler dışında Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan sınırlama ilke ve ölçütlerinin de göz önünde tutulması gerekir. Bu nedenle yasa koyucunun kişi özgürlüğünü sınırlayıcı bir önlem olarak öngöreceği suç ve cezalarda oranlılık ilkesini göz önünde tutması ve buna göre hak sahibine fiiline oranla “ölçüsüz” bir yükümlülük getirecek düzenlemelerden kaçınması gerekir.

Öte yandan gereklilik ilkesi de amaca ulaşma bakımından aynı derecede etkili araçlar arasından hak ve özgürlüğü en az sınırlayanın seçilmesini zorunlu kılmaktadır.

İtiraz konusu kural bu ilkelere aykırı bir düzenlemedir. Üstelik, 4533 sayılı Kanun'un 6. maddesinin son fıkrası, **“*itiraz konusu ceza, “için 13.7.1965 tarih ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un 4. ve 6. maddeleri uygulanmaz*”** hükmünü getirmiştir. Başka bir deyişle bu suçtan mahkum olan kişinin cezası 647 sayılı Kanun'un 4. madde uyarınca başka bir yaptırıma dönüştürülemeyecek veya aynı yasanın 6. maddesi uyarınca ertelenemeyecektir. Bu da gösteriyor ki işlenen eylem ile ceza arasında büyük bir oransızlık mevcuttur. Böyle bir hukuksal çerçeve ile bağlı olan yargıç ise, yasak olduğunu bilmediği bir yerde ateş yaktığı sırada yakalanıp hakkında zabıt tutulan bir kişiye 2 yıl ceza verip takdiri hafifletici sebepleri uygulama dışında bir şey yapamayacaktır. Gelibolu Yarımadası'nın tarihsel özelliği, Çanakkale Savaşında ölenlerin anılarının korunması, ve bu anıların yaşatıldığı çevrede geçmişte dikkatsizliklerin sebep olduğu orman yangınların önlenmesi gibi düşünceler, ateş yakma eylemini başlıbaşına suç olarak tanımlamayı haklı kılabilir, ama bu eyleme böylesine ağır bir yaptırım öngörülmesine dayanak teşkil edemez. Kaldı ki bu amaçlara ulaşmanın tek yolu hapis cezası yaptırımı da değildir. Daha sıkı bir denetimle ve buna bağlı olarak uygulanacak idari ve/veya cezai nitelikte para cezalarıyla anılan amaçlara daha etkili bir biçimde ulaşmak mümkündür. Bunun yerine anılan amaçları hapis cezasının yüksekliği ile sağlamaya yönelmek, çağdaş ceza siyasetine aykırı olduğu gibi, ölçülülük ilkesinin ikinci alt ilkesi olan gereklilik ilkesini de ihlal eder. Nitekim olayı somutluğu içinde görüp bu rahatsızlığı duyan mahkemenin Anayasa Mahkemesi'ne başvurusunun nedeni de budur.

Ancak çoğunluk kararında bu hususların hiçbirisi gözetilmemiş ve bu davada yasa koyucunun takdir yetkisinin sınırlarını son derece geniş tutan bir eğilim egemen olmuştur. Oysa itiraz konusu kuralda öngörülen ceza, “belirlenen sınırlar dışında ateş yakma” fiili yönünden yukarıdaki gerekçelerle iptal edilip, gerekli düzeltilmenin yapılabilmesi için yasa koyucuya süre verilmiş olsaydı, sorunun anayasanın bütünlüğü ilkesi çerçevesinde Anayasa'ya uygun bir düzenleme ile çözülmesi sağlanmış olacaktı. Bu nedenle çoğunluğun aksi yöndeki kararını

Esas Sayısı : 2001/143
Karar Sayısı : 2004/11

Anayasa'nın 19. ve 38. maddeleri ile bağlantılı olarak 13. maddesindeki sınırlama ölçüt ve ilkelerine aykırı bulduğumdan, çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye

Fazıl SAĞLAM